

Een kostenvergoeding is geen loon

Vrijwilligers zijn mensen die buiten de familiekring onbetaald activiteiten verrichten die anderen of de samenleving ten goede komen. Zo ongeveer staat het in de wet die het vrijwilligerswerk in België regelt. In die wet staat verder ook dat de vrijwilligers een onkostenvergoeding kunnen ontvangen.

Dat kan op verschillende manieren, die vrijwilligers én organisaties nogal eens verkeerd begrijpen. Dat leidt tot veel vragen, vervelende misverstanden en het risico op discussies met de fiscus of andere overheidsdiensten.

Maar eerst dit:

de enige juiste term voor de (on)kostenvergoeding die vrijwilligers mogen ontvangen is: (on)kostenvergoeding. De vorige zin lijkt het op eerste zicht geen schoonheidsprijs te verdienen, maar elk woord staat er echt wel op zijn plaats. Er zijn allerlei termen in gebruik, die uiteindelijk alleen maar tot misverstanden leiden. Maak er dus een gewoonte van om het niét (meer) te hebben over vrijwilligersvergoeding, betaling van vrijwilligers, verloning van vrijwilligers, enz.

Het algemene principe

Het principe is zeer eenvoudig: vrijwilligers werken onbezoldigd maar kunnen eventueel een onkostenvergoeding ontvangen. Die keuze ligt bij de organisatie. Er zijn in grote lijnen 2 werkwijzen: (1) een reële onkostenvergoeding op basis van bewijsstukken (ticketjes, zeg maar) en (2) een forfaitaire onkostenvergoeding (zonder bewijsstukken, een onderkende onkostennota volstaat).

De idee is eenvoudig: men kiest voor een reële kostenvergoeding zonder dag- en jaargrenzen maar met iets meer administratie (systeem 1) of voor een forfaitaire onkostenvergoeding mét dag- en jaargrenzen die minder administratie met zich meebrengt (systeem 2).

Reële kostenvergoeding

Bij de reële kostenvergoeding (die we hier voor het gemak systeem 1 zullen noemen, het is dus géén officiële benaming) kunnen alle redelijke kosten die bewezen kunnen worden, aan de vrijwilliger terugbetaald worden. Er is geen grens, voor zover de kosten verklaarbaar, realistisch en aanvaardbaar zijn. Typische voorbeelden zijn reiskosten, kosten voor opleiding en vorming en administratiekosten. Om deze kosten op de juiste manier terugbetaald te krijgen, kan de vrijwilliger een onkostennota indienen, die samen met de bewijsstukken in de boekhouding opgenomen wordt.

Forfaitaire kostenvergoeding

Omdat het verzamelen, het bijhouden, het indienen en het verwerken van bewijsstukken niet altijd gemakkelijk is, voorziet de wet ook een forfaitaire regeling. Die noemen we in dit artikel systeem 2.

Deze werkwijze is zowel voor de vrijwilliger als voor de organisatie een vermindering van de administratieve last: een vrijwilliger kan per dag tot € 35,41 en per jaar tot € 1416,16 (in 2021) onkosten terugbetaald krijgen zonder daarvoor bewijsstukken te moeten voorleggen. Er moet uiteraard wel een onkostennota in de boekhouding opgenomen worden. Forfaitair dus... maar in ruil voor dat gemak wel beperkt per dag en per jaar en niet combineerbaar met andere terugbetalingen. Noteer ook dat het om forfaitaire bedragen gaat, die dus geen prestatievergoeding mogen zijn (lees: de forfaitaire onkostenvergoeding kan niet stijgen naarmate het aantal uren dat de vrijwilliger zich engageert).

De bedragen van de forfaitaire kostenvergoeding worden jaarlijks op 1 januari geïndexeerd.

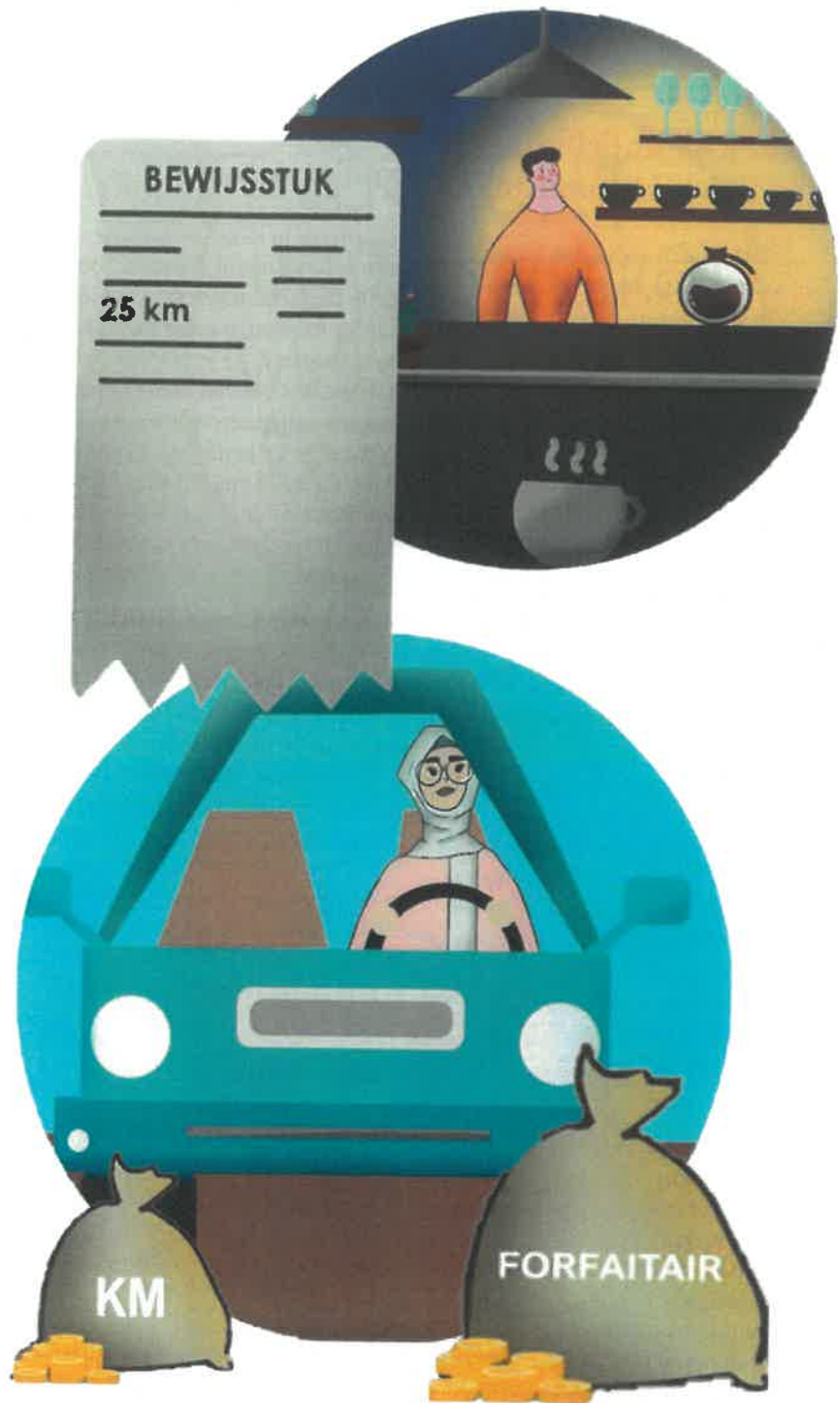
Twee systemen dus, die een vrijwilliger niét mag combineren. Binnen de loop van een jaar moet men kiezen voor ofwel de reële kostenvergoeding ofwel de forfaitaire kostenvergoeding. Als iemand bij organisatie A een reële kostenvergoeding ontvangt, mag hij/zij bij organisatie B geen forfaitaire kostenvergoeding krijgen. Organisaties die hun vrijwilligers een kostenvergoeding betalen, doen er goed aan bij nieuwe vrijwilligers te checken of ze hiervan op de hoogte zijn.

Soms opperen organisaties dat de grenzen van de forfaitaire kostenvergoeding te beperkt zijn. Dikwijls wijzen ze dan op het feit dat hun vrijwilligers op basis van de maximumbedragen geen volledig jaar kunnen vrijwilligen. Vaak is dat aanleiding om te pleiten voor een verhoging van de grenzen van systeem 2. Dat is echter geen goede zienswijze. Als de grenzen te beperkt zijn, kan een organisatie er altijd voor kiezen om te werken met een reële onkostenvergoeding.

Combinatie van forfaitaire kosten en reële reiskosten

Het bovenstaande was een glasheldere opdeling, althans tot 2009, want toen besliste men om het systeem van de forfaitaire kosten (systeem 2) uit te breiden: sindsdien kunnen vrijwilligers bovenop de forfaitaire kostenvergoeding ook tot 2000 km reiskosten terugvorderen. Systeem 3 was geboren.

Binnen deze regeling kan men voor verplaatsingen met de wagen, motor, bromfiets of fiets dus bovenop de forfaitaire bedragen jaarlijks ook voor maximaal € 741,40 reiskosten in 2021 ($2000 \text{ km} \times \text{€ } 0,3707/\text{km}$) terugbetaald krijgen. Hetzelfde jaarplafond van € 741,40 geldt ook voor de terugbetaling van tickets van openbaar vervoer: men kan de prijs van de tickets terugbetalen tot het equivalent van 2000 km met de wagen bereikt is.

Bekijk meer van onze filmpjes op www.vlaanderenvrijwilligt.be

Wist je dat...
... er niet zoiets is als
betaald
vrijwilligerswerk?

In tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, staat systeem 3 enkel toe dat de forfaitaire bedragen gecombineerd worden met een reiskostenvergoeding. Geen andere kosten dus.

Artikel 12: de deur op een kier naar verrommeling

Sinds 2009 waren er dus drie systemen. Het werd een stuk ingewikkelder sinds beleidsmakers (in de loop van 2018) gebruik gingen maken van een bepaling uit artikel 12 van de vrijwilligerswet. Dat artikel voorziet dat men voor specifieke categorieën vrijwilligers uitzonderingen kan vastleggen op de regeling voor terugbetaling van onkosten. Recent werd daar een aantal keer gebruik van gemaakt.

De verhoogde forfaitaire kostenvergoeding voor specifieke vrijwilligers

Een eerste uitzondering – we noemen ze systeem 2.1 – was een afwijking op wat we daarnet systeem 2 noemden. In 2018 besliste men dat sommige vrijwilligers recht hebben op een verhoogde forfaitaire kostenvergoeding: het dagmaximum van € 35,41 blijft gelden, maar het jaarplafond bedraagt € 2600,90 (in plaats van € 1416,16). Bedragen van 2021.

Het gaat om de vrijwilligers in deze sectoren:

de sportsector (als sporttrainer, sportlesgever, sportcoach, jeugdsportcoördinator, scheidsrechter, jurylid, steward, terreinverzorger-materiaalmeester, seingevoer bij sportwedstrijden)

het niet-dringend liggend ziekenvervoer de vrijwillige dag- en nachtoppas bij hulpbehoevende personen

Het is tot op vandaag een vreemde vaststelling dat de verhoogde forfaitaire onkostenvergoeding niet geldt voor sportvrijwilligers die een uitkering ontvangen (werklozen, leefloners...). Hierdoor lijkt het alsof de wetgever voorbijgaat aan het feit dat de kostenvergoeding geen prestatievergoeding is. Daarenboven bouwt de wet hierdoor een feitelijke ongelijkheid in

tussen vrijwilligers: de ene vrijwilliger kan meer onkosten terugbetaald krijgen dan een andere vrijwilliger.

Onbeperkte combinatie reiskosten voor vervoer van personen

Ongeveer in dezelfde periode zorgde een aanpassing in de wet ervoor dat vrijwilligers die geregeld personen (zieke mensen, minder mobiele mensen, kinderen...) vervoeren de forfaitaire kostenvergoeding onbeperkt mogen combineren met reiskosten. Voor deze vrijwilligers valt de beperking tot 2000 km (uit wat wij systeem 3 noemden) dus weg. We zouden dus kunnen spreken over systeem 3.1.

COVID-19-uitzonderingen

Ook in het kader van de COVID-19-crisis werden uitzonderingen toegestaan: voor het zogeheten coronavrijwilligerswerk (bijvoorbeeld in triagecentra) werd de verhoogde forfaitaire vergoeding (systeem 2.1) toegestaan. En sinds kort werd ook het ontwerp van koninklijk besluit goedgekeurd om het jaarlijkse maximum voor vaccinatievrijwilligers op 3.541 euro/jaar (geïndexeerd) te brengen.

Belastingvrij

De onkosten die vrijwilligers ontvangen zijn belastingvrij als zevoldoan aan de regels die in dit artikel beschreven worden. De fiscus zich baseert op het jaar waarin de onkosten effectief betaald worden.

Organisaties moeten de kostenvergoedingen als werkingskosten opnemen in de boekhouding van de organisatie. Belastingfiches (281.x) opmaken is niet nodig (want dan beschouwt de fiscus de onkosten als een inkomen).

Ook onkosten die terugbetaald worden aan iemand die een leefloon ontvangt, mogen (door de fiscus of door de begeleidende sociaal werker) niet als een inkomen beschouwd worden.

Vrijwilligers mogen occasioneel een geschenk ontvangen (bijvoorbeeld ter gelegenheid van de Week van de Vrijwilliger). Hiervoor gelden strikte spelregels.

Nood aan duidelijkheid

Wie geregeld in aanraking komt met organisaties die met vrijwilligers werken, zal vaststellen dat de huidige regeling leidt tot onduidelijkheid en fouten. Die komen op het conto van organisaties en vrijwilligers. De heldere systemen die bij de goedkeuring van de vrijwilligerswet ingevoerd werden, zijn ondertussen voor heel wat kleine organisaties moeilijk en onoverzichtelijk geworden. Wat ooit twee regelingen waren (systeem 1 en 2), groeide uit naar een onontwarbaar kluwen van uitzonderingen.. Ook de aanpassingen naar aanleiding van de coronacrisis deden de helderheid van de regelgeving en de gelijke behandeling van vrijwilligers geen goed.

Het effect van uitzonderingen in de regelgeving zou nooit mogen betekenen dat de ene vrijwilliger andere rechten heeft dan een andere vrijwilliger, louter op basis van ofwel het soort vrijwilligerswerk ofwel iemands sociale statuut.

Er vallen ook kritische bedenkingen te maken over de impact van het feit dat sommige organisaties hogere onkostenvergoedingen mógen betalen. Welke invloed zal dit hebben op organisaties die dat niet mogen... of niet kunnen? Zullen verschillende regelingen geen negatieve impact hebben op het wezen van het vrijwilligerswerk? Wat is de waarde van een statuut dat voor iedereen anders is?